

PANORAMA

GÜMRÜK&TİCARET
DERGİSİ

Sayı:1 Yıl:2013

SİGARA KAÇAKÇILIĞI ÖZELİNDE KAÇAKÇILIKLA
MÜCADELEYE BAKIŞ

Mehmet ERYILMAZ*

Tüm dünyada ticari kaçakçılık alanında en öne çıkan sektör tütün ürünleri sektörüdür. Yüksek vergi oranlarıyla global anlamda tütün ürünleri(özellikle sigara) kaçakçılığı çok ciddi rant ihtiva etmesi nedeniyle, uyuşturucu kaçakçılığından sonra en yaygın kaçakçılık türüdür. Bu sektördeki kaçakçılığınülke sınırını aşan özelliği, organize niteliği ve sıklıkla terörizmin finansmanı için kullanılması, kara para trafiği ile ilişkisi nedeniyle komplike bir yapı taşımaktadır. Buna ilaveten, sahtecilik(fikri ve sınai mülkiyet haklarının ihlali) bağlamında ihlallerin en yaygın olduğu sektörlerin başında yine sigara sektörü yer almaktadır.

Bu çalışmamızda sigara kaçakçılığının boyutu, niteliği, yeni trendler ve bu bağlamda kaçakçılıkla mücadele konusundaki görüş ve değerlendirmelerimize yer verilmektedir.

SİGARA KAÇAKÇILIĞININ BOYUTU

Yapılan çeşitli araştırmalar dünya genelinde sigara piyasasının ortalama %11'ini kaçak sigaranın oluşturduğunu göstermektedir.Bu da yaklaşık 657 milyar dal sigaraya tekabül etmektedir.

Avrupa'da yapılan market araştırmalarında yıllık ortalama kaçak sigara girişinin 52 milyar dal olduğu(6.000 konteyner) ve bunun 30 milyarının Avrupa'nın doğu sınırlarından(eski doğu bloku ülkelerinden) geldiği hesaplanmaktadır.

* Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi

Ülkemizde, Sigara Sanayicileri Derneğinin yaptırdığı anketlere göre toplanan boş paketlerde piyasada resmen satılmayan sigara markalarının oranı 2010 yılının ilk yarısı için %12,70 ikinci yarısı için %19.83'dür. Buradan hareketle piyasadaki kaçak sigaranın toplam piyasadaki payının en az %20 civarında olduğu sonucuna rahatlıkla varılabilmektedir. Türkiye'nin yıllık sigara tüketiminin yaklaşık 105 milyar stick olduğu dikkate alındığında yaklaşık 21 milyar stick (dal) kaçak sigaranın ülkemize girdiği bir gerçektir. Bu da yıllık 2 milyar USD'nin üzerinde bir Hazine kaybına isabet etmektedir.

SİGARA'DA SAHTECİLİK/TAKLİT

Uzun yıllardır sahte sigara üretimi bu sektörün en önemli problemi olmuştur. Çin, Laos, Vietnam gibi birçok ülkede üretilen sahte sigaralar başta Avrupa ülkeleri üzere birçok gelişmiş ülkenin pazarında önemli bir yer tutmuştur.

Bu ülkeler dışında da birçok batı ülkesinde sahte sigara üretimine rastlanmaktadır.2005-2011 yılları arasında Avrupa Birliği ülkelerinde toplam 49 adet sahte sigara fabrikası-tesisi tespit edilmiştir. 2010 yılı sonlarında Belçika'da bir adet sahte sigara fabrikası tespit edilmiştir. Avrupa'da yapılan soruşturmalarda birçok yeni "sahte sigara üreten" tesis ortaya çıkarılmıştır. 2012 yılında Sloven, Avusturya ve Alman Gümrük İdarelerinin ortak çalışması sonucu Slovenya'nın Horny Bar bölgesinde bir yasadışı sigara tesisi ortaya çıkarılmıştır. 2011 yılında Ukrayna'nın Kirovog-

rad şehrinde bir sahte sigara tesisi ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca Ukrayna'da 3 tane daha benzer tesis olduğu düşünülmektedir.

Ancak son yıllarda sahte sigara üretiminde ciddi bir azalma olduğu gözlemlenmektedir. Bunun nedeni aşağıda izah edeceğimiz CHEAP WHITE(Ucuz beyaz) sigara gerçeğidir.

CHEAP WHITE GERÇEĞİ

Yukarıda belirttiğimiz üzere, son yıllarda sahte sigara yakalamaları ciddi şekilde azalmıştır. Bunun en önemli nedeni CHEAP WHITE tabir edilen tanınmamış sigaraların piyasadaki hakimiyeti olarak görülmektedir. CHEAP WHITE sigaraların fiyatının düşük olması ve son zamanlarda artan kalitesi bu tür sigaralara olan talebi arttırmaktadır. Cheap White, temel olarak üretildiği ülkede yasal pazarı olmayan ve sadece üçüncü ülkeler için üretilen sigara olarak tanımlanmaktadır. En çok cheapwhite sigara üretilen ülkeler olarak Birleşik Arap Emirlikleri, Filipin, Malezya, Hindistan, Endonezya, Vietnam sıralanmaktadır. Sadece Birleşik Arap Emirlikleri Jebel Ali Serbest Bölgesinde 21 adet bu tür sigara üreten tesis mevcuttur. Cheap White sektöründe çok büyük bir kar marjı vardır. Örneğin Hindistan'dan 45 USD/Master Kasa birim fiyatına satılan bir sigara, Birleşik Arap Emirlikleri'nde 95 USD, Gazimagosa'da 125 USD, Yunanistan'da 350 USD, Fransa'da 735 USD ve İngiltere'de 900 USD birim fiyata ulaşmaktadır. Dolayısıyla söz konusu sigara bu süreçte 20 kat gibi son derece yüksek bir fiyatla işlem görmektedir. Bu da cheapwhite tabir edilen sigaraların uluslararası kaçakçılığını son derece cazip hale getirmektedir.Özellikle cheapwhite trafiğinde, Colon/Panama, Singapur, Mersin, Port Kelong/Malezya ve Jebel Ali/BAE gibi serbest bölgeler kullanılmaktadır. Ülkemiz açısından Bulgaristan'da üretilen bazı Cheap White sigaralar çok ciddi tehdit oluşturmaktadır. Halihazırda ülkemiz kaçak piyasasının yaklaşık %70'inin cheapwhite sigaraların oluşturduğunu söylemek mümkündür. Cheapwhite sigaralar zaman içerisinde öyle popüler hale gelmiştir ki bunların bile sahteleri yapılmaya başlanmıştır.

BÜYÜK SİGARA ŞİRKETLERİ'NİN ROLÜ

Büyük sigara şirketlerinin sigara kaçakçılığındaki rolü uzun yıllara dayanan bir tartışma konusudur. Avrupa Birliği, Amerika ve Kanada gibi ülkelerde bu şirketlere karşı yapılan soruşturmalarda ve kesilen büyük miktardaki cezalar bu konuda ciddi ipuçları vermektedir.

Avrupa Birliğidört büyük üretici şirket ile yaptığı Protokoller (MOUs) ile bu alanda önemli bir adım atmıştır. Buna göre AB ülkelerinde yakalanan kaçak sigaraların vergileri üretici firmalardan tahsil edilmektedir. Bu güne kadar 2 Milyar EURO'nun üzerinde bu şekilde vergi tahsili gerçekleştirilmiştir. Bu yaklaşımın çok anlaşılabilir bir mantığı vardır. Sigara üreten firmalar ürettikleri sigaraların nihai tüketiciye ulaşmaya kadar ki tüm arz zincirini kontrol etmekle mükelleftir. Dolayısıyla, sigaraların yasadışı olarak piyasaya sürülmesi, bu kontrollerin yeterince yapıldığını ortaya koymakta ve dolayısıyla firmalara mali yükümlülük getirmektedir.

DİĞER TÜTÜN ÜRÜNLERİNDE KAÇAKÇILIK

Son yıllarda AB ülkelerinde sarmalık tütün ve nargile tütünü kaçakçılığında da ciddi bir artış olduğu anlaşılmaktadır.

Ülkemizde de son yıllarda 'makaron' adı verilen içi boş sigara tüpleri (kağıtlarının) kaçakçılığında muazzam bir artış söz konusudur. Gümrük ve Gümrük Muhafaza İdarelerinin Kapıkule, Hamzabeyli ve İpsala'da hemen hemen her hafta ciddi miktarda yakalama yaptığı, son bir yıl içerisinde Haydarpaşa'da 8, Gebze'de 10 konteyner makaron yakalandığı dikkate alındığında olayın ciddiyeti ortaya çıkmaktadır. İşin ilginç tarafı, ülkemizde yasal piyasada hiç makaron satışının olmamasıdır. Bunun en önemli nedeni, mevcut yasal düzenlemede sigara kağıdı ve makaronun tütün ile birlikte satılması zorunluluğudur. Dolayısıyla makaron kaçakçılığının önlenmesi açısından, TAPDK tarafından uluslararası uygulamalar da dikkate alınarak gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerekli görülmektedir. Son zamanlarda Gümrük İdarelerindeki yakalamalar analiz edildiğinde, elektronik sigara ve bunlara ilişkin aparat ve kartuş kaçakçılığında da ciddi artışlar olduğu görülmektedir.

DÜNYADA SİGARA KAÇAKÇILIĞI İLE MÜCADELE ÇALIŞMALARI

Sigara kaçakçılığı konusunda ki en önemli mücadele enstrümanı olarak Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesinin 15. maddesi ile ilgili olarak 12-17 Kasım'da Seul'de yapılan toplantıda kabul edilen Protokol ve buna ilişkin çalışmalar karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemizin de taraf olduğu sözleşme çerçevesinde çalışmalarına aktif olarak katılan Protokole göre;

- Taraflar Protokolün hedeflerine ulaşması için teknik yardım ve mali destek, kapasite artırım ve uluslararası işbirliğini kolaylaştırmak için etkili tedbirler alacak, Protokol kapsamında bilgi değişimi için yetkili merciler oluşturacak ve bu tür bilgilerin değişimini güvenli hale getirmeyi temin edecektir.
- Arz zinciri güvenliğini sağlamak ve tütün ürünlerinin yasadışı ticaretinin araştırılmasına yardımcı olmak amacıyla, Protokolün Tarafları, Protokolün yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıl içinde ulusal ve/veya bölgesel izleme ve takip sistemlerinden oluşan küresel bir izleme ve takip rejimi ve bütün Taraflarca erişilebilir olan; Taraflara sorgulama yapma ve ilgili bilgileri alma olanağı sağlayan ve merkez odak noktası Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi Sekreteriyasında olan küresel bir bilgi paylaşımı kurmayı kabul etmiştir.
- Etkili bir takip ve izleme mekanizmasını mümkün hale getirme bakımından, her bir Taraf kod veya damga gibi eşsiz, özel, güvenli ve sökülemez tanımlama işaretlerinin Protokolün yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıl içinde bütün birim paket, ambalaj ve her türlü dış sigara paketlemelerinin ve Protokolün yürürlüğe girmesinden itibaren on yıl içinde de diğer tütün ürünleri paket ve ambalajlarının üzerine konulmasını veya bunların bir parçası olmasını temin edecektir.
- Taraflar uygun bulunduğu ve kendi ulusal kanunları veya yasal olarak bağlayıcı ve yürürlükte ve geçerli olan anlaşmalar uyarınca tüm gerçek ve tüzel kişilerin tütün ürünlerinin yasadışı ticaret kanallarına sapsmasını önlemek için gerekli tüm tedbirleri alır. Bu tedbirleri diğerleri yanında ulusal yasalar ve düzenlemelerce öngörülen miktarlardaki sınıraşan nakit transferleri ya da bu çeşit sınıraşan ödemeleri, tüm şüpheli işlemlerin, yetkili ulusal makama raporlanmasını ve sadece hedeflenen piyasadaki perakende satış ya da kullanıma ilişkin taleple orantılı olarak tütün ürünleri ya da üretim ekipmanı arzına ilişkin bilgileri içerecektir.
- Her bir Taraf, bu Protokolün kendisi için yürürlüğe girmesinden itibaren üç yıl içinde

serbest bölgelerdeki her türlü tütün ve tütün ürünlerinin her türlü üretimi ve el değiştirmesinde etkin kontroller uygulayacaktır. Ayrıca *tek bir konteyner ile tütün ürünleri ve tütün harici diğer ürünlerin karışması ve benzeri taşıma birimleri ile serbest bölgelerden ayrılması yasaklanacaktır* ve uluslararası transite yönelik kontrol ve doğrulama önlemleri kabul edecek ve uygulayacaktır.

- Her bir taraf WHO FCTC'nin 6. maddesini göz önünde bulundurarak her türlü gümrüksüz satışın Protokolün hükümlerine tabi olması için etkili tedbirler uygulayacaktır ve protokolün yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıl aşmamak şartıyla bir sonraki Taraflar Toplantısının oturumunda tütün ürünlerinin gümrüksüz satışına ilişkin yasadışı ticaretin boyutunun belirlenmesine ilişkin kanıtı dayalı bir araştırmayı hazırlayacak ve bu araştırma çerçevesince Taraflar Toplantısında uygun hareket belirlenecektir.
- Taraflar kendi iç hukuklarına göre, el konulan tütün, tütün ürünleri ya da tütün ürünlerinin üretiminde kullanılan ekipmanların üreticisi, dağıtıcısı, ithalatçısı ya da ihracatçısından meydana gelen kayıp vergi ve resme eşit bir miktarda vergi koyması için yetkili makamları yetkilendirmek amacıyla gerekli olabilecek yasal ve diğer tedbirleri almayı göz önüne alacaktır.
- Taraflar kolluk kuvvetleri arasında doğrudan işbirliği konulu iki veya çok taraflı anlaşma veya düzenlemeler yapacak ve eğer bu tür anlaşma ve düzenlemeler mevcutsa bunları uygun şekilde iyileştirecektir. Eğer bu tür anlaşma veya düzenlemeler yoksa Taraflar Protokol kapsamındaki ihlallerle ilgili olarak Protokolü karşılıklı kolluk işbirliğinin temel olarak dikkate alabilecektir.
- İnternet ve telekomünikasyon araçlarıyla tütün ürünü satışı yasaklanacaktır.

Söz konusu protokolün yakın gelecekte sigara kaçakçılığı ile mücadele konusunda mücadeleciler kuruluşların elini güçlendireceği ve uluslararası işbirliği konusunda sağlam temeller oluşturacağı görülmektedir.

ÜLKEMİZDE SİGARA KAÇAKÇILIĞI İLE MÜCADELE

Yapılan piyasa araştırmalarında, Avrupa'da kaçak sigaranın pazar payının artmasına rağmen,

yakalamalarda hissedilir bir düşüşün olduğu anlaşılmaktadır. Bunun nedeninin, kaçakçıların metod değiştirmesi, küçük miktarlı sevkiyatlara yönelmesi, Avrupa'daki kaçak sigara fabrikalarının varlığı olarak gösterilmektedir. Tüm AB ülkelerinde 2010 yılında yakalanan sigara miktarı 4.7 milyar daldır. Türkiye'de 2010 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Gümrük ve Gümrük Muhafaza Birimleri tarafından yakalanan sigaranın miktarı 1.5 milyar daldır ve toplam AB yakalamasının üçte birine tekabül etmektedir ki, bu çok ciddi bir başarı olarak görülmelidir. Ayrıca 2010 yılında sonra da ülkemizdeki sigara yakalamaları daha da artan bir ivme kazanmıştır.

Bunun yanı sıra son zamanlarda yapılan bazı çalışmalar, ülkemizin sigara transitini nedeniyle sahip olduğu olumsuz imajı ortadan kaldırmasının yanı sıra birçok ülkeye rol model olacak hale gelmiştir.

Öncelikle 22/3/2012 günlü 28241 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2012/2924 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 1 inci maddesi ile "Sigaraların Türkiye Gümrük Bölgesi üzerinden transitine; her bir paket ve ambalajında, dış paketleme ile etiketlerinde ve boş sigara paketleri üzerinde varış ülkesinin resmî dil veya dillerinde uyarıcı işaretleri bulunması kaydıyla izin verilir." Hükmü getirilmiştir. Bilindiği üzere, ülkemize giren kaçak sigaranın çok önemli bir bölümünü ülkemiz üzerinden Irak'a giden ve daha sonra Doğu ve Güneydoğu sınırlarımızdan tekrar yasadışı olarak ülkemize dönen sigaralar oluşturmaktadır. Özellikle Kuzey Irak'a buranın ihtiyacının çok çok üzerinde sigara transit edilmesi, sigaraların tamamına yakınında Arapça uyarı yazısının bulunmaması, aslında buraya transit edilen sigaraların nihai marketinin Türkiye olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle Bakanlar Kurulu Kararı ile getirilen kısıtlamadan sonra ülkemiz üzerinden başta Irak olmak üzere birçok ülkeye transitte çok yüksek oranda azalmalar meydana gelmiştir.

Diğer taraftan Akdeniz ve Karadeniz'de sigara kaçakçılığının önemli ölçüde korsan tabir edilebilecek küçük tonajlı gemilerle yapıldığı görülmektedir. Serbest Bölgelerden ve denetimin zayıf olduğu ülke limanlarından dökme olarak yüklenen sigaralar varış limanı olarak gösterilen Balkan ülkeleri limanları, Port said, siyasi istikrarsızlığın olduğu Libya ve Suriye gibi ülke limanlarına gitmemekte, açık denizde ya küçük

teknelerle aktarılmakta ya da ıssız koyulardan kaçak olarak sokulmaktadır. AIS sistemlerinin olmaması, ya da kapatılması, gemilerin sürekli olarak isim değiştirmesi gibi nedenlerle bu tür gemilerin takibi neredeyse imkansızdır. Alınan önlemleri müteakip bu tür küçük tonajlı gemilerin limanlarımızdan ve serbest bölgelerimizden dökme sigara almaları fiilen engellenmiştir. Bu da kaçakçılıkla mücadele konusunda ciddi bir adım olarak görülmektedir.

6455 Sayılı Kanun ile 5607 Sayılı Kaçakçılık Kanununa eklenen hükümler ile tütün ve tütün ürünü kaçakçılığındaki müeyyideler ciddi bir şekilde artırılmıştır. 6455 Sayılı Kanun'un 33 ncü maddesi ile de "213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 257 nci maddesinin verdiği yetki uyarınca kullanılma zorunluluğu getirilen özel etiketi veya işareti olmayan özel tüketim vergisine tabi malların bulundurulduğunun tespit edilmesi halinde, bu malları bulunduranlar adına; her bir tespit için bu Kanuna ekli (III) sayılı listenin (A) cetvelinde yer alan malların 50 litreyi, (B) cetvelinde yer alan 2402.20 ve 2402.90.00.00.00 (yalnız tütün yerine geçen maddelerden yapılmış sigaralar) G.T.İ.P. numaralı malların 5.000 adedi aşması hâlinde ise müteselsilen sorumlu olmak üzere, bu malları bulunduranlar ile ithal veya imal edenlerden herhangi biri adına; malların tespit tarihindeki emsal bedeli veya miktarı üzerinden 11 inci maddedeki esaslara göre özel tüketim vergisi resen tarh edilir. Bu tarihyata ayrıca vergi ziyai cezası uygulanır." Hükmü getirilmiştir. Söz konusu düzenleme yukarıda da belirtilen Avrupa Birliği ile sigara şirketleri arasında imzalanan MOUS'lar ile getirilen mali mükellefiyete benzer bir işlevi yerine getirmeyi amaçlamaktadır. Bu haliyle yerinde bir düzenleme olmakla birlikte, Gümrük Kanununun içerisinde düzenlenmesinin daha efektif olacağı değerlendirilmektedir. Kaçak yakalama bilgilerinin toplanması, değerlendirilmesi ve madde uyarınca vergilerin tahsili açısından Gümrük İdaresinin bu maddenin uygulamasında daha pratik ve etkili olacağı düşünülmektedir.

Ayrıca son yıllarda, Türk Gümrük İdaresinin Uluslararası Kurumlar ve birçok gümrük idaresiyle bu alanda ciddi bir işbirliği halinde çalıştığını söylemek mümkündür.

KAÇAKÇILIKLA MÜCADELEDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Sigara kaçakçılığı özelinde, ülkemizin kaçakçılıkla mücadele konusunda önemli başarılarına imza attığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte bazı eksikliklerin ve zafiyet alanlarının bulunduğunu söylemekte gerekmektedir.

En temel sıkıntılardan biri konteyner takip programının yetersizliğidir. Gümrük İdaresine kaçak ihbarıyla bir konteyner numarası bildirildiğinde bu durumu net bir şekilde görmek mümkündür. Söz konusu ihbarlı konteyneri tespit edebilmek için merkezi bir program olmadığından, tüm gümrüklerin tek tek bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu durum gizli ihbarların deşifre edilmesinin yanı sıra söz konusu konteynerin hiç tespit edilememesi riskini de ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan, mevcut sistemde aynı konteyner muhteviyatı eşyaya birden fazla beyanname açılabilmesinin mümkün olduğu görülmektedir. Bu durum, yapılan risk değerlendirmelerini ve kaçakçılıkla mücadele faaliyetlerini etkisiz kılabilecek bir nitelik taşıdığı sonucuna varılmaktadır. Zira kırmızı hatta düşen bir beyanname ve eşya/konteyner ile ilgili olarak başka bir firma adına beyanname açılarak gümrük denetiminden kurtulabilmesi mümkün görünmektedir. Bu durum nedeniyle, kırmızı hatta düşen beyannamelerle ilgili olarak, eşzamanlı olarak ilgili konteynerin hareketine bloke konulmasını sağlayan bir sistem altyapısının ivedilikle kurulmasının zorunlu olduğu düşünülmektedir.

Bu kapsamda diğer bir problemde NCTS (ortak transit sistemi)'deki eksik ve zafiyetlerden kaynaklanmaktadır.

Şöyle ki;

1) Anılan sistemde zorunlu bir eşya cinsi-menşe-kıymet alanı bulunmamaktadır. Yönetmelik gereği transit beyannamesine eklenmesi zorunlu olan fatura konşimento gibi belgelerin zorunlu yazılacağı bir alan dahi bulunmamaktadır. Rejimin temelini oluşturan ve teminat-risk değerlendirme vb. gibi sistem tarafından otomatik hesaplanan unsurların baş kaynağı olan tarife dahi en çok sekizli yazılabilmekte hatta yazılmadan dahi rahatlıkla transit işlemi tescilli yapılabilmektedir. Tüm bu unsurlar yazılmadan yahut eksik yazılarak tescil edilebilen bu sistemde beyanname

muayene hat kriterinin belirlenmesi için yapılan risk değerlendirmesi muhtemelen nakliyeciler bazında yapılabilmektedir. Gemi yoluyla sevkiyetlerde acenteler için kriter konulmamışsa, beyannameler sarı hatta düşerek işlem ikmal edilmektedir.

- 2) Bilge sisteminin en önemli özelliklerinden birisi sistemin yönlendirici mesajlar içermesidir. Genel Müdürlükçe sisteme konulan önemli mesajlar muayene aşamasında muayene memurunu yönlendirmekte hatta ihracat işlemlerinde bu mesajlar Başbakanlığımızın ilgili genelgeleri gereği bağlayıcı kabul edilmektedir. NCTS beyannamelerinde ise mesaj yönlendirmeleri bulunmamaktadır.
- 3) Sistem büyük oranda yabancı dilde hazırlanmıştır. Yönetmeliğimiz gereği muayene hat kriteri sarı ve kırmızı iken NCTS de A1-A2..vs dir. Sistemde transiti serbest bırakırken ne eşya cinsi ne tarife ne kıymet ne de menşei görece alan ana sayfada karşımıza çıkmamaktadır. Yukarıda belirtildiği üzere bunları yazmaya dahi gerek yoktur. Yanlış yazıldığını fark ettiğiniz alanı dahi düzeltme şansınız bulunmamaktadır.
- 4) Sisteme belli bir sayıdan fazla sütun eklenmemektedir. Yani eşya cinsinin 100 adet olduğu bir durumda sistem bunu kaydedememekte bu defa beyan sahibince ekli liste eklenmektedir. Gemiden gemiye aktarmalarda onlarca bazen yüzlerce konteyner beyan edilmekte bu durumda acentece bir eşya cinsi devam listesine yazılıp diğerleri ekli liste yapılmakta çoğu zaman ekli listelerde konteyner numarası ile konşimentoda yazılı olan eşya cinsi yazmaktadır. Bu ekli listelerin çıktısı sistem tarafından dahi verilmemektedir.

Bu zafiyet ve eksiklikler nedeniyle, ülkemiz üzerinden özellikle deniz yoluyla transit giden eşya için;

- i) Risk analizi yapılmasının;
- ii) İhbarlı eşya ve firmaların tespitinin;
- iii) Ülkemiz üzerinden transit geçen eşyanın cinsi ve miktar konusunda istatistiklerinin derlenmesinin;
- iv) Transit eşyasına uygulanacak ulusal (2012/2924 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gibi) veya uluslararası tedbirler ve yasaların (uyuşturucu ve yasadışı silah ticareti gibi) takibinin;

Hemen hemen imkansız veya tesadüfi bir hale geldiğini söylemek mümkündür.

Belirtilen bu durumlar karşısında, NCTS sisteminden kaynaklanan ve yukarıda belirtilen eksiklik ve zafiyetlerin ortadan kaldırılmasını sağlayacak düzenlemelerin ivedilikle hayata geçirilmesinin kaçakçılık ve yasadışı ticaretle mücadele açısından hayati önem taşıdığı düşünülmektedir.

Kaçakçılıkla Mücadele konusunda karşımıza çıkan diğer büyük problem, gümrükte iş takibi yapan aktörler konusundaki boşluk ve disiplinsizliktir. Her gittiğiniz gümrük idaresinde iş takibi yapanların oluşturduğu kalabalıkların bir izdiham ortamı yarattığını görmek mümkündür. Yetkisiz iş takibini yıllardır ortadan kaldıramamıştır. Dünyanın hiçbir çağdaş gümrük idaresinde ülkemizdekine benzer manzaralarla karşılaşılması mümkün değildir. Hatta birçok Avrupa ülkesi gümrük idaresinde, gümrük personeli dışında birini görmek mümkün değildir. İdarelerimizdeki bu kaotik ortam başta kaçakçılık olmak üzere çeşitli olumsuzluklar için elverişli bir ortam oluşturmaktadır.

Kaçakçılıkla mücadele konusunda gümrük idaresinin en önemli problemi kronik personel yetersizliğidir. Ancak son yıllarda alınan yeni personel (özellikle gümrük muayene memuru ve gümrük muhafaza memuru) ile bu sıkıntı azalmaya yüz tutmuştur. Personel alımının bu ivmeyle devam etmesi halinde yakın gelecekte bu sorunun önemli ölçüde ortadan kalkacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte personelin motivasyonunun hala bir problem olduğu görülmektedir. Ağır çalışma koşulları, cezalandırmanın ödüllendirmenin önünde yer alması, sürekli değişen rotasyon politikaları personelin mesleki motivasyonunu ve kuruma bağlılığını azaltan faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan faktörünü öne çıkaran, sahiplenici bir personel politikası personelin mesleki motivasyonunu dolayısıyla kaçakçılıkla mücadele konusundaki azmini arttıracaktır. Zor şartlarda görev yapan Emniyet Teşkilatımıza yaptıkları hatalarda gösterilen hoşgörü ve sahiplenmenin yarısının Gümrük Teşkilatı çalışanlarına gösterilmesi halinde olumlu yansımaları çok büyük olacaktır. Zira en ufak hatada (veya kimi zaman subjektif bir değerlendirmeyle hata olarak algılanan bir

davranışta) şiddetle cezalandırılma korkusu birçok personelin risk almasını engellemekte, bu da manevi motivasyona bağlı kaçakçılıkla mücadeleyi sekteye uğratmaktadır.

Gümrük ve kaçakçılık soruşturmaları son derece komplike, uzmanlık ve tecrübe gerektiren soruşturmalardır. Bu nedenle klasik polise yöntemlerle bu alanda başarılı olunması mümkün görünmemektedir. Soruşturulmaların en azından "sarı hat-kırmızı hat", "özet beyan-rejim beyan"ı ayırabilen, gümrük terminolojisine, gümrük ve dış ticarete kullanılan belgelere hakim birimlerce yapılması, hem idaremizin yasal ticaretin önünün açılması, yasadışı ticaretin önlenmesi konusundaki mottosuna uygun olacak hem de ticaret erbabı ile gümrük personelinin adil bir soruşturma sürecinden geçme konusundaki güvencesi olacaktır. Dolayısıyla gümrük idaresinin adli kolluk gücünün personel sayısı, eğitim, teçhizat alanlarında daha da güçlendirilerek alanında uzmanlığını arttırması, gümrük idaresi ile gümrük muhafaza idaresi (adli kolluk) arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi, gümrük personelinin kaçakçılıkla mücadele konusundaki katkısının artırılması gerekli görülmektedir.

Sonuç olarak, başta sigara kaçakçılığı olmak üzere her türlü kaçakçılık uzun soluklu bir mücadeleyi gerektirmektedir. Kaçakçılık lokal değil uluslararası bir sorundur. Kara para aklanmasından, terörizmin finansmanına, Devletlerin gelir kaybından insan ve çevre sağlığına kadar uzanan çok boyutlu sonuçları bulunmaktadır. Bu itibarla gümrük idaresinin sürekli kendini yenileyerek ve ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde hareket etmesi zorunludur. Biraz moral motivasyon takviyesi, gümrük idaresinin bu yoldaki mücadelesi için gereken en önemli unsurdur.

Sözlerimi tamamlamadan önce ağır bir sigara tiryakisi olarak altını çizmek isterim ki sigara kaçakçılığı ile en etkin mücadele sigarayı bırakmakla olur. Şu an, Galataport projesi kapsamında özelleştirilmesi söz konusu olan binamızdaki belki de son günlerimizde, birikmiş anılara dalarak ve denize seyrederek bir sigara tütürmemek için kendimi zor tutuyorum. Ama ne yaparsınız ki kapalı alanda sigara içme yasağı elimi kolumu bağlıyor. Hepinize ve kendime DUMANSIZ BİR HAVA SAHASI diliyorum...